

L'estat contra

Baltasar Garzón. El jutge ha despertat les ires dels seus antics companys socialistes amb la seua voluntat de tancar el "cas GAL".

La implicació del Govern espanyol en la trama dels GAL es fa encara més evident amb les noves declaracions d'Amedo i Domínguez.

X

La X. La incògnita. Baltasar Garzón, el jutge més publicitat de la història de la judicatura espanyola, col·locà aquesta lletra sobre l'organigrama dels GAL (Grupos Antiterroristas de Liberación) quan el 1990 tancà la instrucció del cas contra José Amedo i Michel Domínguez. El magistrat deixava així ben clar dues coses: que per damunt dels mercenaris i els funcionaris policíacs encausats per la trama de l'organització hi havia més gent, alts càrrecs del Ministeri de l'Interior, i que, malgrat aquesta evidència, la falta de col·laboració del Govern socialista permetia que els seus noms continuaren essent això, una X, una incògnita que calia aïllar.

La setmana passada Garzón, retornat a les sales de l'Audiència Nacional després que el PSOE el temptara amb la glòria política i l'abandonara en la direcció del Pla Nacional Antidroga, un càrrec molt més burocràtic i gris del que el super-jutge podia suportar, tornava a la primera plana amb la represa del cas GAL. Amedo i Domínguez s'han decidit a parlar: Julián Sancristóbal (director general de la Seguretat de l'estat durant el temps d'actuació dels GAL, entre desembre del 1983 i juliol del 1987), Francisco Álvarez (cap del gabinet d'informació de la Direcció General de Seguretat durant aquella època) i Miguel Planchuelo (aleshores cap superior de policia de Bilbao) estan detinguts sense possibilitat de fiança. Els càrrecs policíacs Julio Hierro i Francisco Sáinz Oceja han pogut evitar la presó amb una fiança de deu milions de pessetes.

Durant el judici contra els inspectors de policia Amedo i Domínguez va quedar provat que havien utilitzat fons reservats del Ministeri de l'Interior per a reclutar els mercenaris que executaven els atemptats dels GAL. L'estat va ser condemnat, com a responsable civil subsidiari, a pagar 12,8 milions de pessetes a familiars d'algunes de les víctimes dels GAL.

a democràcia

Però la sentència, que condemnava els dos ex-policies a 108 anys de presó, va aconseguir evitar que foren culpats de cap mort i de pertinença a banda armada. Sense l'acusació de banda armada, els GAL no existien, eren només unes sigles inventades per Amedo, Domínguez i els mercenaris reclutats: francesos, antics col·laboradors de l'OAS, portuguesos de la PIDE que conspirà contra la revolució dels clavells, espanyols i argentins de l'Alinaza Apostólica Anticomunista, AAA, i els membres del Batallón Vasco-Espanol, la primera organització parastatal de la lluita bruta contra ETA. El president del Govern espanyol, Felipe González, sintetitzava l'opinió de l'executiu després del judici: "No hi ha proves sobre els GAL, ni n'hi haurà".

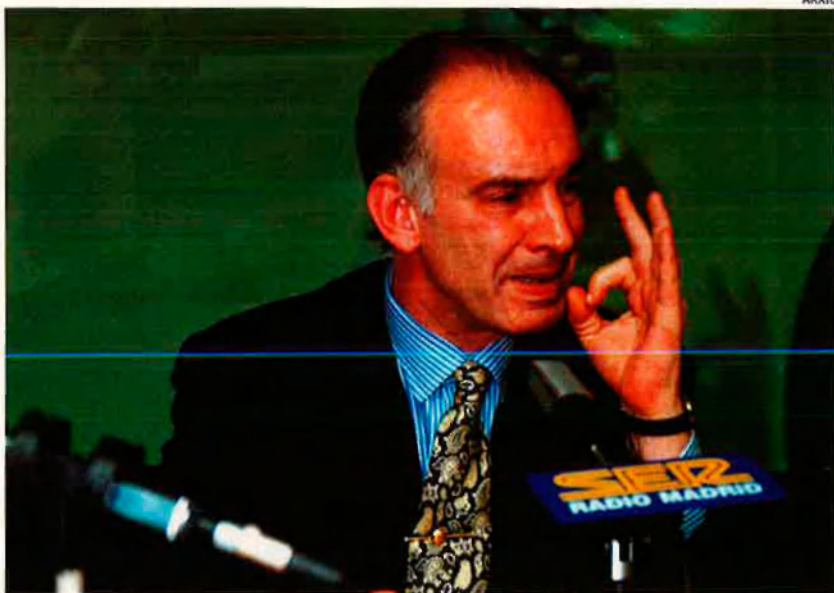
Però Garzón, descontent, i segur del seu grau de popularitat, ha tornar a llançar la pregunta: Qui és X? El Govern calla. El principal, en realitat l'únic, candidat a ocupar la solució de l'equació, l'aleshores ministre de l'Interior José Barrionuevo, el responsable del nomenament de Luis Roldán com a màxim responsable de la Guàrdia Civil, ja ha negat qualsevol relació. Barrionuevo ha assegurat que no pensa abandonar el seu escó de diputat i ha demanat solidaritat amb qui va ser el seu home de confiança, Julián Sancristóbal, i la resta de detinguts que considera "repressaliats" per les ínfulas d'un jutge a la recerca de protagonisme públic.

El comportament de González, la seua seguretat d'abans en la impossibilitat que la trama dels GAL poguera fer-se pública, i el seu silenci d'ara, i les declaracions de Barrionuevo no poden, però, amagar la veritat: els GAL estaven pagats amb diners de l'estat i van ser els responsables del Ministeri els encarregats de posar-los en funcionament. Resulta difícil creure que el ministre Barrionuevo no coneguera les activitats del seu director general de Seguretat i a què dedicava els diners dels fons reservats, i encara més que el president del Govern no sabera com funcionava una trama que tan important va ser en l'estratègia anti-ETA de l'estat.

La guerra bruta. Els GAL van actuar entre desembre del 1983 i juliol del 87, bàsicament a Iparralde. El nombre de les seues víctimes mortals continua sense fixar-se, ja que mentre les fonts oficials reconeixen 24 morts, els grups vinculats a l'esquerra abertzale parlen de 29. Encara que la intenció dels GAL era assetjar els refugiats bascos i evitar així que ETA disposara d'infraestructura i suport logís-

José Barrionuevo. Candidat en solitari a ocupar la X d'organitzador dels GAL, ha eixit en furiosa defensa dels inculpats.

tic al nord de la frontera, la seua eficàcia directa va ser poca: almenys nou de les persones assassinades no tenien res a veure amb l'organització basca.

L'objectiu principal, però, va ser totalment aconseguit: crear un clima de terror que obligara el Govern francès a col·laborar en l'estratègia policíaca de l'estat espanyol. A partir del 1987, amb l'arribada de la dreta al Govern de França, la justícia francesa començà a concedir moltes de les extradicions que l'estat espanyol demanava amb insistència. Els GAL, amb l'objectiu aconseguit, deixaren d'actuar.

La moral del mercenari. La poca professionalitat dels elements dels GAL, reclutats ocasionalment entre l'extrema dreta europea, va permetre als jutges francesos detenir molts dels seus activistes. Més sort tingueren alguns dels que van optar per refugiar-se a l'estat espanyol, com ara Gilbert Perret, que es va instal·lar a Benicàssim (la Plana Alta), o Georges Mendialle, que va triar la localitat de Calonge de les Gavarres (el Baix Empordà), que han aconseguit fins avui evitar la justícia. Els mercenaris detinguts, però, abandonats i sense cap compromís, delaten ràpidament l'home que els contractà. Fernando Carvalho, Jorge Ferreira i Correia da Cunha, empresonats a Portugal, van identificar José Amedo com l'home que els pagà i els ordenà actuar. El mateix nom indiquen Gerard Manzanal, empresonat a Marsella, Christian Hittier, antic membre de l'OAS empresonat primer a Bèlgica i extradit posteriorment a França, i Daniel Fernández, condemnat en França a 29 anys de presó per l'assassinat de Jean Pierre Leiba, un treballador dels ferrocarrils francesos sense cap adscripció política coneguda.

José Amedo va callar a canvi d'un indult que no arribà. Malgrat haver-lo rebut de manera encoberta en forma de tercer grau penitenciari, ha decidit parlar i denunciar els seus superiors. Així evitarà que la justícia recorde la seua implicació en assassinats pels quals no va ser condemnat.

El 1988 Baltasar Garzón, jutge d'instrucció de l'Audiència Nacional, ordena la detenció incondicional d'Amedo i del seu col·laborador, Michel Domínguez, per la seua implicació en l'organització i les activitats dels GAL.

Un grup d'advocats, dirigits per Fernando Salas i després de la seua mort per José Luis Galán, inicia l'acusació popular i dona així suport –seran els únics a fer-ho juntament amb els partits nacionalistes bascos– als treballs del jutge. Els primers resultats del treball de Garzón descobreixen que Amedo actuava amb total falta de discreció: utilitzava cotxes de la Policia Nacional per travessar la frontera, mostrava la seua documentació oficial i duia un tren de vida absolutament desproporcionat amb el seu sou: en només un mes va perdre 12 milions de pessetes en el casino de Sant Sebastià.

Només la seguretat de tenir aliats que li garantiren una total impunitat pot explicar el comportament de l'ex-comissari. Davant l'encaçament de Garzón, la impunitat es transforma en solitud: Amedo només té la companyia de Domínguez per afrontar el judici, però els seus superiors, que no han pogut evitar la impertinència del jutge, faran l'impossible per entrebancar la justícia. Garzón no pot accedir a informació sobre la destinació dels fons reservats i només aconsegueix fer declarar Barrionuevo i Felipe González per escrit. El resultat d'aquesta estratègia és una condemna equívoca contra els dos policies: 108 anys de presó per falsificació de documents, utilització pública de falsa identitat i sis assassinats frustrats, en referència a les bombes que van explotar als bars d'Hendaia Batxoki i Consolation. Absolució dels càrrecs de pertinença a banda armada i de terrorisme.

L'oblit dels crims de sang. Amedo va aconseguir eludir els càrrecs d'assassinat i va poder eixir sense cap mort en el seu expedient. Segons consta en els arxius judicials francesos, Amedo és el principal sospitós de la mort d'Eugenio Gutiérrez Salazar, conegut com el Tigre. El Tigre, membre d'ETA militar, va ser assassinat a Mendy quan va eixir a prendre un entrepà en un descans de les classes d'èuscar que impartia. Una bala, disparada des de 250 metres amb un fusell de mira telescòpica, el va matar. L'autor, segons les investigacions realitzades a França, va ser el mateix Amedo, que volia demostrar que també podia actuar personalment. Però aquesta informació no va ser tinguda en compte durant el judici contra el policia i tampoc van servir de res les declaracions de la seua amant, Inmaculada Gómez, que assegurà que van ser Amedo i Domínguez els fabricants de la bomba que costà la vida a Juan Carlos García Goena, l'última víctima dels GAL, el

juliol del 1987. García Goena era un jove pròfug sense cap tipus de vinculació amb l'organització ETA.

Lliures de crims de sang, Amedo i Domínguez podien demanar l'indult del Govern per aconseguir el mateix perdó que havien obtingut membres de la Policia i la Guàrdia Civil empresonats per torturadors. Els inculpats van exigir i van aconseguir la presència de Julián Sancristóbal en les negociacions per aconseguir el perdó. Però la pressió política i, en especial, dels mitjans de comunicació va impedir que els detinguts aconseguiren el seu objectiu. A canvi, el passat mes de juliol eren beneficiats amb el tercer grau penitenciari, que significava que només havien d'anar a dormir a la presó. Era la màscara per a l'indult.

Ningú no havia quedat satisfet. Era evident la implicació dels aparells de l'estat en els GAL, però al silenci d'Amedo i Domínguez es va unir el compromís de Baltasar Garzón amb el PSOE en les darreres eleccions. El cas GAL, reduït a cas Amedo, havia entrat en una via morta.

El silenci es trenca. El panorama canvià, sobtadament, la setmana passada. El segrest de Segundo Marey, un industrial que no tenia res a veure amb ETA, el primer acte reivindicat pels GAL, ha servit a Garzón, ara retornat a l'Audiència, per reprendre el cas. El jutge sabia que Amedo volia parlar. Per què? Barrionuevo ha declarat, amb la delicadesa que el caracteritza, que Garzón no actua de bona fe. És cert que veus properes al jutge filtraren després de les eleccions la decepció que aquest havia sentit quan no va ser designat ministre de l'Interior i que Garzón sent un especial deler pel protagonisme, però cap d'aquestes dues raons no amaga que el cas GAL no estava en absolut acabat i que les evidències eren excessives perquè el silenci dels inculpats fóra etern.

Resulta més difícil saber per què Amedo i Domínguez s'han decidit a parlar ara que ja tenien concedit el tercer grau i després d'haver guardat un silenci fidel de sis anys. Però tots dos són ben conscients que la llibertat en què es mouen és més aviat fràgil. Parlant primer, destapant la trama ja coneguda, però, fins ara, mai provada judicialment, s'asseguren un lloc de privilegi. Ajudant la justícia, aquesta és la fórmula legal, poden veure reduïda la pena de manera espectacular, la qual

cosa equivaldria en la pràctica a obtenir la llibertat definitiva. Però, com a condició prèvia, la implicació en els assassinats, García Goena, el Tigre..., haurà de ser oblidada. La ironia del procés és cruel: per a arribar a la X, que no pot ser ningú més que Barrionuevo amb la connivència de Felipe González, caldrà esquivar els actes més sagnants dels peons Amedo i Domínguez.

Malgrat aquesta circumstància, els promotors de l'acusació popular es mostren optimistes. José Luis Galán recordava a

ARXIU

EL TEMPS que ja el 1988 van demanar el processament de Miguel Planchuelo, Julio Hierro i Francisco Álvarez, ara detinguts: "en aquell moment teníem proves que els acusaven, almenys, de conèixer i emparar els delictes del GAL. Ara, però, hi ha també, pel que sembla, evidències que proven que, a més, cooperaven i dirigien les activitats de l'organització. La sospita sempre havia existit." Galán ha demanat ara que Garzón retire el secret sumarial perquè, segons declarà, "ens situa en inferioritat de condicions. Som l'única part que no hi té accés i crec que ara no té sentit mantenir aquest secret". Però, tot i que està bastant satisfet, l'advocat es mostra un punt escèptic respecte als resultats finals de la recerca: "sens dubte es descobrirà i es farà evident la implicació de l'estat, però no sé si arribarem, almenys de moment, a la famosa X. Potser ens quedem on som ara, en la W".

La cursa per l'abecedari promet ser força reveladora. Segons filtracions a la premsa, Amedo ha inculpat també en l'organització dels GAL Ricardo García Damborenea, abans secretari general dels socialistes bascos i ara col·laborador del Partit Popular. Damborenea s'ha apressat a manifestar que ell no hauria preparat mai una trama tan malament feta, però aquestes declaracions donen una altra llum a la seua ferma decisió de tallar qualsevol intent de negociació del Govern espanyol amb ETA.

Els pròxims dies seran decisius. Els sindicats de la policia ja han dit que no comparteixen les tècniques dels GAL, però que no es troben a gust amb el procés, el Govern espanyol nega reiteradament qualsevol implicació, i el Partit Popular i Convergència i Unió tampoc no veuen amb entusiasme els treballs de Garzón. Tots, però, s'hi juguen la seua pròpia credibilitat en un procés que deixarà ben clar qui és i qui no és un autèntic demòcrata; més enllà dels papers. **Jordi Sebastià**

Julián Sancristóbal, director general de la Seguretat de l'estat durant l'època d'actuació dels GAL, acompanyà Amedo en les seues gestions per aconseguir l'indult. No van tenir èxit, i ara, l'ex-comissari l'ha inculpat com a un dels cervells de la banda.